

comentarios críticos del gran movimiento poético medieval confirma, en un ensayo de estas características, que no se puede entender ni valorar la literatura románica medieval, sea del género que sea, sin conocer bien y relacionar todas sus manifestaciones, desde una perspectiva comparatista, diacrónica y sincrónica, como transmite en cada una de sus páginas este gran romanista alemán.

Isabel de Riquer
 IRCVM, Universitat de Barcelona
 riquer@ub.edu

FERNANDO MORA, *Ibn 'Arabî. Vida y enseñanzas del gran místico andalusí*, Barcelona: Kairós, 2011, 456 pp., 978-8499880235.

Una biografia i alhora una presentació general al pensament akbarià són els objectius d'aquest treball. El autor proposa una "*aproximación o presentación*" (p. 16) del gran mestre sufi Ibn 'Arabî de forma molt humil, tot i que el llibre forneix una gran quantitat de dades biogràfiques i exposa les doctrines més esotèriques del seu pensament.

En la mateixa introducció es formula la pregunta: "¿Hay que dominar el idioma sánscrito para escribir sobre hinduismo o el tibetano para hablar de budismo? Definitivamente, no. Desde luego, un somero dominio del idioma en que están vertidos los textos originales es de inestimable ayuda." (p. 22). L'argument es digne d'atenció: si una mica de coneixement es de "inestimable ayuda", per què no pensar que un estudi aprofundit resultarà immensament remunerador? Aquesta actitud de suficiència ve acompanyada per la crítica severa d'estudiosos que sí que han assajat d'obrir una gramàtica; sens dubte el desprestigi de certs arabistes es molt gran, no ho desmentirem, però no tant com per a fer una perillósíssima economia del saber. En el món del Islam l'ignorància del àrab es tan inexcusable com la del sànscrit entre els paṇḍitah: es tracta de condicions *sine qua non*.

Ara bé, la realitat es que no existia cap treball de gran abast sobre Ibn 'Arabî en castellà des de 1931! La terrible manca d'estudis justifica sobradament els lloables esforços que ha realitzat aquest editor per tal d'oferir al públic una àmplia panoràmica d'aquest pensador sufi (o de qualsevol altre de la mateixa tradició), tot i que aquesta sigui recollida, essencialment, a partir de materials de segona mà. Mora es molt honest en aquest sentit, esperant haver resumit bé les seves lectures. Segons el nostre parer, el resultat es positiu en el seu conjunt: només faltaria no reconèixer els esforços d'aquells que volen fer arribar una mica d'aigua

al desert d'Atacama de la cultura, encara que aquesta aigua sigui manllevada dels pous d'altri.

F. Mora adopta una lectura universalista i transreligiosa que respon a una bona síntesi del que podríem anomenar la *vulgata* esotèrica del neosufisme occidental: és a dir, la visió construïda per W. Chittick, M. Chodkiwicz, C. Addas, J. Morris i altres conversos i acadèmics considerats com els millors experts mundials en la matèria. Aquests es poden distingir d'acadèmics més personalment discrets com ara H. Corbin, T. Izutsu, A.-M. Schimmel, etc., que completen les fonts emprades per Mora. L'excel·lent bibliografia dels materials anglesos, francesos i castellans no ens ha de fer oblidar, però, l'existència de molts altres estudis en àrab, persa, turc, rus, alemany, etc. els quals farien inabastable un treball exhaustiu.

El contingut presenta un recorregut prou dens de lectura clara i didàctica, malgrat una fraseologia lírica i a voltes apegalosament mística. Les cites a S. Teresa de Jesús posen sobre la taula el problema de les influències del sufisme sobre el cristianisme: hom es pot preguntar si això no multiplica unes dificultats ja grans per si mateixes, i si cal explicar una cosa obscura mitjançant una altra que és possiblement més fosca. En sentit contrari, F. Mora opta per presentar els problemes específics de la teologia i la dogmàtica islàmiques tot reduint-los a ben poca cosa, mentre que són ben sabuts els problemes viscuts en el si del sufisme per causa de la mística. Es més: caldria preguntar-se quina part de tot plegat podria ser reconeguda com a pròpia per un sufi musulmà de soca-rel.

En tot cas, el resultat es prou digne i serà molt apreciat pels lectors desitjosos d'accedir al món d'Ibn 'Arab.

Víctor Pallejà de Bustinza
Universitat Pompeu Fabra
victor.palleja@upf.edu

PSEUDO PEDRO PASCUAL, *Sobre la se[c]ta mahometana*, ed. y estudio de FERNANDO GONZÁLEZ MUÑOZ, València: Universitat de València, 2011, 296 pp., ISBN: 978-84-370-8159-5.

Esperada durant llarg temps, ens arriba una nova edició del ms. H-II-25 del Escorial a càrrec de F. González Muñoz i en substitució de l'edició deguda a Pedro Armengol (Roma, 1908), Mestre General de l'Ordre de la Mercè.

El llibre conté un notable estudi introductori de vuitanta planes, seguit per l'edició, que es recolza en un miler i escaig de notes i un glossari final. Encara